

[B] **DE TAAL VAN DE VLAMINGEN. EEN POLEMISCH EN LEERRIJK BOEK OVER VERKAVELINGSVLAAMS**

In de zomerse komkommertijd van 2012 beheersten drie jonge Antwerpse filologen even de journalistieke waan van de dag. Meer dan een provocerende krantenkop op de voorpagina van *De Morgen* (“Taalkundigen: tussentaal in klas moet kunnen”) en de stelling dat “Verkavelingsvlaams in Vlaanderen vaak ten onrechte in een kwaad daglicht gesteld wordt” waren er niet nodig voor *fifteen minutes of fame*, verontwaardiging in de opiniepagina’s en wat prima-donna-Calimero-reflexen van de belaagde academici als toetje (“Wil men ons niet begrijpen?”).

De aanleiding voor zoveel kleinzerigheid was de publicatie van *De manke usurpator. Over Verkavelingsvlaams*, geredigeerd door Kevin Absillis, Jürgen Jaspers en Sarah Van Hoof. Het boek vormt de neerslag van een colloquium dat eind 2010 aan de Universiteit Antwerpen plaatsvond en dat de bedoeling had vanuit diverse disciplines te “proberen greep te krijgen op wat het Verkavelingsvlaams is, wie het spreekt en waarom het een even gehate als succesvolle variëteit lijkt te zijn”.

Het is om meerdere redenen jammer dat de aandacht voor dit boek beperkt bleef tot een gewraakt en opgeblazen fait divers op basis van één erg selectief krantenstukje. De samenstellers van *De manke usurpator* zijn meer dan voldoende gepokt en gemazeld in de taalsociologie om te beseffen dat ze met hun coming-out tegen vele schenen zouden schoppen, maar de karikatuur van hun alles bedreigende aanval op de standaardtaal snijdt geen hout.

Hun bijdragen (zowel de inleiding als hun individuele artikelen) gaan wel onmiskenbaar uit van een duidelijke gekleurde analyse – een kniesoor noemt dat misschien gefrustreerd – van de taal-situatie in Vlaanderen. Zeer kort door de bocht komt die hierop neer: tussentaal wordt steevast verketterd en bestreden door een intellectuele elite die de standaardtaal te allen prijze wil opdringen aan de Vlamingen. Dat leidt tot stigmatisering van de grote groep tussentaalsprekers in een gemeenschap waar slechts een kleine minderheid erin slaagt de standaardtaal vlot te beheersen. Zowel die neerbuigende discriminatie als de falende verspreiding van het Algemeen Nederlands (AN) moet tot na-

denken stemmen en een “beschaafde gedachte-uitwisseling” uitlokken.

De overweging om op basis van die analyse het (al bestaande) gebruik van tussentaal in een aantal bastions van de standaardtaal (zoals onderwijs en media) deels of volledig te tolereren, te aanvaarden of te omarmen is één mogelijke volgende stap, die niet principieel afgewezen wordt door Absillis & co. Dat het zeer eenzaam is op die positie in een uithoek van het intellectuele debat vuchten de auteurs ervaren toen intellectueel Vlaanderen hun stellingname fileerde en vastberaden en uitgebreid de status en het gebruik van de standaardtaal in de geviseerde domeinen verdedigde.

Zowel het afwijzen als het aanvaarden van tussentaal in traditionele standaardtaalsituaties wordt zwaar aangezet als een fundamentele ideologische keuze. Het gaat Absillis & co. om emancipatie en sociale inclusie, maar dat is bij hun tegenstanders ook het geval. De zwart-witvraag is dus of je een minder prestigieuze variëteit (tussentaal) meer functies geeft (en het domein van de standaardtaal laat verkleinen), dan wel of je die standaardtaal aan een samenleving aanbiedt en aanleert als een geprivilegieerd ticket voor een aantal prestige-domeinen (waar tussentaal dan gewerd wordt).

Los van de ideologische kwestie is het zeer de vraag of de eerste keuze op dit ogenblik een kans van slagen heeft en op (middel)lange termijn de gewenste effecten zou hebben in de Vlaamse, Belgische en Nederlandstalige context. Ik geloof dat oprecht niet. Sociolinguïsten hebben de voorbije decennia belangwekkende dingen geschreven over het prestige van taalvariëteiten, over succesvolle en mislukte statusplanning (het bewust verhogen van het maatschappelijke aanzien van een taal) en over de fundamentele functies van een standaardtaal in zeer diverse samenlevingen. Ik vind daar (en in dit boek evenmin) nauwelijks rationele argumenten voor het opgeven van de standaardtaal als “emancipatiemiddel”. Met kuddegeest van een bepaalde elite heeft dat weinig te maken, met een beredeneerde taalkundige keuze des te meer. Dat de principiële verkettering van tussentaal als communicatiemiddel *tout court* ondertussen amusante hysterie is, hoeft daarbij geen betoog.

Bij dit alles wordt makkelijk vergeten dat het voorliggende boek nog heel wat andere relevante en

boeiende bijdragen bevat die weinig gemeen hebben met de wat polemische drift van de samenstellers. De lezer leert bijvoorbeeld hoe de officiële Dienst Taaladvies van de Vlaamse overheid in de praktijk omgaat met tussentaal (een artikel van Dirk Caluwé & Veronique Verreycken), hoe dramaturgen (Erwin Jans) en theaterdocenten (Karel Vanhaesebrouck) tegen taalvariatie aankijken, maar ook hoe de vermaledijde *usurpator* in buitenlandse universitaire opleidingen Nederlands aan bod komt (Ute Boonen & Ingeborg Harmes).

Het boek heeft verder de verdienste bij te dragen aan de nog altijd beperkte strikt taalkundige kennis over wat tussentaal nu precies is (iets waar ook de samenstellers terecht en expliciet op wijzen). Er zijn uitstekende bijdragen waarin de opkomst van het Verkavelingsvlaams verbonden wordt met de stijgende economische welvaart van Vlaanderen (Koen Plevoets), de mythe ontkracht wordt dat de Vlaamse fictie in de voorbije dertig jaar afgleed van de standaardtaal naar soap-Vlaams (Sarah Van Hoof), en de spagaat tussen taalbeleid en taalpraktijk in

De Manke Usurpator, een prijs die op het gelijknamige colloquium over tussentaal in 2010 werd uitgereikt.

Vlaamse scholen onder de loep genomen wordt (Johan De Caluwe). Het blijft ondertussen wachten op een degelijk overzichtswerk dat eindelijk eens de linguïstische studies aan alle Vlaamse universiteiten over tussentaal uit de voorbije twee decennia samenbrengt.

Tot slot: de wat bevreedende drang van de samenstellers om van dit boek een postuum schrijven voor de sociolinguïst Kas Deprez (1945-2000) te maken, zal in de geest van menigeen allicht als een extra teken van tegendraadsheid gelden. Wie (zoals de jongste editor) te jong is om Depreze vitriool aan den lijve ondervonden te hebben, krijgt hier een inkijkje – het boek sluit af met een herdruk van een van zijn meer gematigde stukken over “de taal van de Vlamingen”. Wie dan nog dorst naar meer rabiante en obsessieve afkeer van alles wat ook maar zweemt naar integrationisme kan in het disparate verzamelde werk van Deprez terecht.

Dat Absillis, Jaspers en Van Hoof in dit boek een genuanceerd spectrum aan meningen samenbrengen, stemt in ieder geval hoopvol: anders dan hun gerehabiliteerde voorbeeld sluiten zij zich uitdrukkelijk niet op in het eigen grote gelijk. Dat ze daarbij in hun eigen stukken (en in publieke tribunes ver voorbij het eigen vakgebied) provoceren met radicale standpunten, is mij eerlijk gezegd lief, hoe zeer en hoe vurig ik het ook regelmatig met hen oneens ben.

WIM VANDENBUSSCHE

KEVIN ABSILLIS, JÜRGEN JASPERS EN SARAH VAN HOOF (EDS),
De manke usurpator. Over Verkavelingsvlaams, Academia
Press, Gent, 2012, 431 p.

De blog die bij het colloquium en het boek hoorde, is
nog steeds in de lucht:

<http://demankeusurpator.wordpress.com>.